

Kohti Euroopan unionin uutta oikeudellista perustaa Attacin kymmenen periaatetta demokraattiselle sopimukselle

Euroopan Attacit pitävät nykyistä Euroopan unionia vakavana esteenä demokraattisille saavutuksille, perusoikeuksille, sosiaaliturvalle, sukupuolia koskeville oikeuksille sekä ympäristön kestävyydelle. Unioni kärsii demokratian, oikeutuksen ja läpinäkyvyyden puutteesta, ja sitä hallitaan joukolla sopimuksia, jotka pakottavat jäsenvaltiot ja koko maailman noudattamaan uusliberalistista politiikkaa.

Tästä syystä eurooppalainen Attac-verkosto pitää Euroopan tulevaisuutta toimintansa keskeisenä kohteena. Vuonna 2005 Euroopan Attacit aloittivat yhteisen pohdinnan ja keskustelun eurooppalaisista kysymyksistä. Tämä julistus on osa kyseistä prosessia.

* * *

Ranskalaisten NON ja hollantilaisten NEE tekivät selväksi, että sekä ehdotettu perustuslaillinen sopimus että nykyinen EU ovat vailla yleistä oikeutusta. Niitä pidetään yleisesti epädemokraattisina ja yhteisöllisyyden rapauttavina ilmiöinä. Tarkasti ottaen perustuslaillinen sopimus ei ole perustuslaki vaan aikaisempien sopimusten ja normien kooste ja kehitelmä. Sen poliittista merkitystä voidaan kuitenkin pitää suurempana kuin perustuslain, sillä se muuttaa institutionaalista toimintaympäristöä ja määrittelee sääntöjä, arvoja sekä tavoitteita, minkä lisäksi se myös muotoilee konkreettista politiikkaa. Näin ollen se antaa EU:n uusliberalistiselle mallille perustuslaillisen muodon. Tätä emme voi hyväksyä. Sopimus myös kärsii demokraattisten prosessien puutteesta, ja sitä on melkein mahdoton purkaa.

Eräät eurooppalaiset hallitukset pyrkivät käynnistämään sopimusprosessin uudestaan välittämättä siitä, että tietyt kansat ovat jo hylänneet sen. He tähtäävät tuloksiin Ranskan puheenjohtajuuskaudella vuoden 2008 alkupuolella. Vuoden 2007 tammikuussa 18 EU-maan hallitukset tapasivat Madridissa löytääkseen hylättyyn perustuslailliseen sopimukseen perustuvaa kompromissia.

Demokratiaa ajatellen on tärkeää, että sosiaaliset ja poliittiset liikkeet vastaavat tilanteeseen vaatimalla konkreettisia vaihtoehtoja eurooppalaiselle rakennustyölle ja että heidän ehdotuksensa otetaan huomioon. Euroopan Attacit vaativat, että jokaisen uuden sopimuksen tulee perustua kymmeneen periaatteeseen, jotka koskevat sopimuksen syntyprosessia (osa I), sopimuksen institutionaalista sisältöä (osa II) sekä siihen sisältyviä eurooppalaisia poliittisia periaatteita (osa III).

OSA YKSI: PROSESSI

1. Demokraattisen prosessin aloittaminen

Jokainen uusi sopimus tulee valmistella ja hyväksyä demokraattisesti. Euroopan Attacit vastustavat jokaista yritystä elvyttää uudelleen vanha perustuslaillinen sopimus ja ehdottavat seuraavaa:

- * Uuden sopimusehdotuksen valmistelu annettakoon tehtäväksi uudelle ja demokraattiselle lakia säätävälle kokoukselle, joka on kaikkien jäsenvaltioiden kansalaisten valitsema ja joka tekee yhteistyötä kansallisten parlamenttien kanssa.
- * Tämän kokouksen on perustuttava sukupuolten väliselle tasa-arvolle (toisin kuin perustuslaillisen sopimuksen muotoillut konventti, jossa naisia oli 16 prosenttia), edustettava kaikkia yhteiskunnan osa-alueita ja sukupolvien välistä keskustelua.
- * Jokainen uusi sopimus täytyy hyväksyttävä kansanäänestyksellä jokaisessa jäsenvaltiossa. Kansanäänestyksen tulos on laskettava valtiokohtaisesti.
- * Ratifiointikampanjoiden aikana eurooppalaisten instituutioiden ja jäsenvaltioiden on luotava sääntöjä, joilla varmistetaan vapaa keskustelu, joka ei riipu vallitsevista taloudellisista olosuhteista esimerkiksi joukkotiedotusvälineissä ja jolle annetaan riittävästi aikaa.

OSA KAKSI: INSTITUTIONAALISEN SOPIMUKSEN PIIRTEITÄ

2. Demokratian lisääminen

Jokainen uusi sopimus tulee rakentaa parhaiden mahdollisten olemassa olevien periaatteiden varaan. Nykyinen EU ei rakennu vallan selkeän kolmijaon pohjalle, ja se kärsii syvästä demokratiavajeesta. Euroopan parlamentilla ei ole lakialoiteoikeutta tai budjettivaltaa, eikä sen sallita äänestää useista kysymyksistä, vaikka se on ainoa demokraattisesti valittu EU-tason elin. Toisaalta Euroopan komissio, joka ei ole vaaleilla valittu elin, on ainoa instituutio, joka voi tehdä lakialoitteita. Samaan aikaan demokraattinen kulttuuri jäsenmaissa näivetty. Euroopan Attacit vaativat:

- * Jokaisen uuden sopimuksen periaatteina tulee olla ihmisarvo, lain kunnioitus, edustuksellinen ja osallistuva demokratia, taloudellinen ja sosiaalinen oikeudenmukaisuus, sosiaalinen turvallisuus ja osallisuus, solidaarisuus, sukupuolten tasa-arvo ja sukupuolidemokratia, kestävä kehitys ja sitoutuminen rauhaan.
- * Toimeenpano-, lainsäädäntö- ja tuomiovalta on erotettava selkeästi toisistaan. Komission lakialoitemonopoli on purettava. Kaikilla EU-elimillä ja kansalaisilla tulee olla avoin lainsäädännöllinen aloiteoikeus.
- * Euroopan parlamentin on saatava oikeus esittää ja hyväksyä lainsäädäntöä kaikilla EU-politiikan aloilla sekä yksinoikeus nimittää ja erottaa EU-komissio

ja sen yksittäisiä jäseniä.

- * Kansallisten parlamenttien roolia on vahvistettava sekä Euroopan tasolla että kansallisesti: kansallisten edustuslaitosten on saatava todellinen rooli sekä Euroopan että kansallisen tason lainsäädännössä.
- * Sopimuksen tekstin tulee määritellä tarkasti EU:n toimivalta ja yhtä tarkasti tämän toimivallan rajat suhteessa kansallisvaltioihin ja paikallisiin viranomaisiin. EY-tuomioistuimelle ei tule antaa mahdollisuutta toimia *de facto* lainsäätäjänä.
- * Euroopan keskuspankki (EKP) on alistettava demokraattiseen valvontaan. Sen rahapolitiikan päämäärinä tulee olla taloudellinen oikeudenmukaisuus, täystyöllisyys ja sosiaalinen turvallisuus kaikille Euroopan kansalaisille. Tämän lisäksi euroryhmän on otettava kantaakseen sille nykyisissä sopimuksissa määritelty vastuu korkopolitiikan määrittämisestä.

3. Päätöksenteon läpinäkyvyyden lisääminen

Nykyisin kansalaisilla on vaikeuksia hyödyntää oikeuttaan tiedonsaantiin. Keskustelut Euroopan unionin neuvostossa ja pysyvien edustajien komiteoissa (Coreper) on usein suljettu yleisöltä. Kaiken läpäisevä lobbaus rapauttaa demokratiaa. Euroopan Attacit vaativat:

- * Kaikkien neuvoston ja pysyvien edustajien kokousten, komiteoiden ja työryhmien on oltava avoimia yleisölle.
- * Kaikkien Euroopan kansalaisten oikeus tiedonsaantiin on turvattava.
- * Sopimuksen on selkeästi rajoitettava lobbaamista ja pakotettava kaikki edunvalvojat, Euroopan parlamentin jäsenet, Euroopan komission jäsenet ja komiteoiden jäsenet rekisteröimään ja julkistamaan intressinsä ja rahoituslähteensä.
- * Jokaisen uuden sopimuksen tulee olla lyhyt, selkeä ja kansan ymmärrettävissä.
- * Kaikkia kieliä on kohdeltava tasa-arvoisesti. Kaikkien EU:n virallisten asiakirjojen on oltava saatavilla kaikilla EU:n virallisilla kielillä.

4. Osallisuuden ja suoran demokratian vahvistaminen

Uuden institutionaalisen sopimuksen täytyy sisältää perusoikeus kansalaisten suoraan osallistumiseen julkisten asioiden hoidossa. Sen tulisi tarjota ymmärrettäviä, hyödyllisiä ja vaikuttavia suoran demokratian muotoja. Sopimuksessa voitaisiin ehdottaa esimerkiksi seuraavia oikeuksia:

- * Tietty osuus kokonaisväestöstä tietyssä määrässä jäsenvaltiota voi ehdottaa

lakia, josta keskustellaan ja äänestetään Euroopan parlamentissa.

- * Tietty osuus kokonaisväestöstä tietyssä määrässä jäsenvaltioita voi vaatia, että Euroopan parlamentti järjestää kansanäänestyksen kaikissa jäsenvaltioissa, ja tämän äänestyksen tuloksen tulee olla sitova.
- * Yritysten vaikutusvaltaa EU:n toimielimiin ja päätöksentekoon voidaan rajoittaa läpinäkyvyyden avulla ja asettamalla rajoituksia lobbaukselle.
- * Kaikessa EU-lainsäädännössä tulee konsultoida sosiaalisia liikkeitä ja kansalaisjärjestöjä samoilla periaatteilla kuin muitakin eturyhmiä.
- * Ensimmäisessä kaikkien EU:n jäsenvaltioiden kansanäänestyksessä tulisi äänestää uudesta sopimuksesta.

OSA KOLME: PERIAATTEITA EUROOPPALAISELLE POLITIIKALLE

5. Ihmis- ja perusoikeuksien parantaminen

Jokaisen uuden sopimuksen tulee perustua aikaisempien kansainvälisten sopimusten edistyneimpiin perusoikeuksiin tai parantaa niitä. Näitä sopimuksia ovat erityisesti Kansainvälinen ihmisoikeusasiakirja, Eurooppalainen ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehty yleissopimus (ECHR), Euroopan sosiaalinen peruskirja (Torino 1961) sekä Euroopan sosiaaliturvasopimus (European Code of Social Security).

Perusoikeuksien takaaminen sopimuksessa on välttämätön askel. Perustuslailliseen sopimukseen sisältyneestä EU:n perusoikeuskirjasta¹ puuttuu kuitenkin eräitä tärkeitä perusoikeuksia: joitain perusoikeuksia rajataan sanamuodoilla, jotkut vesittyvät päätösasiakirjassa ja joitain ei voida vaatia tuomioistuimessa. Näistä syistä sopimuksen ei voi katsoa takaavan kansalaisten perusoikeuksia. Euroopan Attacit vaativat:

- * Kansalaisten perusoikeudet, sellaisina kuin ne listataan ECHR:ssä, Euroopan sosiaalisessa peruskirjassa ja Euroopan sosiaaliturvasopimuksessa, pitää voida asettaa täytöntöön kansallisissa tai eurooppalaisissa tuomioistuimissa.
- * EU:n on liityttävä ECHR:ään siten, että myös EU:n instituutioita voidaan tuomita Euroopan ihmisoikeustuomioistuimessa.
- * Näiden perusoikeuksien ja sopimuksen periaatteiden ensisijaisuutta suhteessa kaikkeen muuhun EU:n lainsäädäntöön on korostettava yksitulkintaisesti.
- * Perusoikeuksia ei saa rajata kansallisella tai EU-lainsäädännöllä tai konventin puheenjohtajan henkilökohtaisella tulkinnalla.
- * Jokaisen uuden sopimuksen on korostettava kaikkien yhtäläistä oikeutta

¹ Art. I-9 (= Art. 6(2) TEU), sopimuksen osa II

sosiaaliturvaan ja työoikeuksiin henkilön alkuperämaasta riippumatta.

- * Euroopan kansalaisuus on ulotettava kaikkiin Euroopan asukkaisiin.
- * Edellä mainittuja oikeuksia on kunnioitettava myös EU:n ulkosuhteissa (esimerkiksi ulko-, turvallisuus-, siirtolais-, ympäristö- ja talouspolitiikassa).

6. Demokraattisten saavutusten turvaaminen ja kehittäminen

Aiempien sopimusten säädökset, etenkin kilpailun ja liberalisoinnin periaatteet, luovat ankaria paineita demokraattisille saavutuksille, sosiaalisille oikeuksille, kansalaisten ja työläisten oikeuksille sekä ympäristö- ja terveyssäännöksille. Yksikään uusi sopimus ei saa vaarantaa näitä saavutuksia ja oikeuksia. Tulevien sopimusten täytyy antaa Euroopan kansalaisille, parlamenteille ja hallituksille työkaluja kehittää yhdessä eteenpäin demokraattisia saavutuksia. Euroopan Attacit vaativat:

- * Oikeutta kollektiivisiin työmarkkinaneuvotteluihin ja lakkoihin; ILO:n työelämän perusnormeille täytyy myöntää perusoikeuksien asema
- * Jäsenmaiden tulee saada omaksua ja pitää yllä yhteisiä säännöksiä kunnianhimoisempia säännöksiä sellaisilla alueilla kuin sosiaaliturva, työläinsäädäntö ja ympäristön sekä erityisryhmien suojeleminen.
- * Euroopan unionin pitää käsittää itsensä yhteistyötä – ei kilpailua – ylläpitäväksi yhteisöksi, jonka päämääränä on kehittää jatkuvasti työ-, ympäristö- ja sosiaalista sääntelyä, jotta se voi täyttää sosiaalisen oikeudenmukaisuuden ja kestävyuden perustavanlaatuiset periaatteet. Unionin täytyy luoda järjestelmä, joka estää verokilpailua ja sosiaalisilla normeilla käytävää kansainvälistä kilpailua.
- * On tuotava selvästi esille, että omistusoikeudet tuovat mukanaan velvollisuuksia, ja näiden oikeuksien käytön täytyy aina palvella myös yhteistä hyvää.
- * Talouden demokratisointia ja ihmisten osallistumista on parannettava kaikilla tasoilla.

7. Vaihtoehtoisten talousjärjestelmien mahdollistaminen

Jokaisen uuden sopimuksen on kunnioitettava edellä mainittuja perusarvoja ja demokraattisia periaatteita. Sen on tarjottava tilaa erilaisille poliittisille vaihtoehdoille, eikä sen pidä vakiinnuttaa yhtä ainoaa talousmallia – kuten perustuslaillinen sopimus ja sitä edeltäneet sopimukset ovat toistuvasti tehneet määritelleessään EU:n periaatteeksi ”vapaaseen kilpailuun perustuvan avoimen markkinatalouden periaatteet”.² Tämänkaltainen rajoitus ei sovi perustuslakiin eikä institutionaaliseen sopimukseen. Talousmallin ja talouden sääntelyn tulee olla demokraattisen poliittisen prosessin valittavissa. Euroopan Attacit vaativat:

² Art. III-177 (= Art. 4 TEC), III-178 (= Art. 98 TEC) ja III-185 (= Art. 105 TEC).

- * Sopimus ei voi määrätä yhtä ainoaa talousmallia, ja sen pitää mahdollistaa vaihtoehtoiset valinnat kaikilla tasoilla.
- * ”Vapaa” kilpailu ei saa olla unionin universaali periaate. Sekä kansallisesti että EU:ssa tulee määrittää demokraattisten prosessien kautta se, missä talouden ”vapaata” kilpailua sovelletaan ja missä sitä ei sovelleta (mm. juomaveden tarjonta, koulutus, terveydenhuolto, maatalous). Tällaisia määritelmiä ei pidä missään tapauksessa kirjata osaksi perustuslakia.
- * Eurooppa-oikeus, kuten kilpailuoikeus, ei saa heikentää jäsenmaiden oikeutta määrittää, järjestää ja rahoittaa julkishyödykkeitä kuten veden tarjontaa, terveyspalveluja, koulutusta tai julkista liikennettä. Päinvastoin eurooppalaisen rakennustyön ratkaisevan tärkeänä tavoitteena tulee olla julkisten palvelujen tarjoaminen ja parantaminen kaikilla tasoilla.

8. Päämäärien määrittelemisen keinojen sijaan

Todellinen, elävä demokratia määrittää keinot, joilla perustuslaissa säädetyt tavoitteet saavutetaan. Konkreettisten politiikkojen määrittely perustuslaissa on asiaankuulumatonta.

Esimerkkejä:

- * Liikennepolitiikassa päämääränä pitäisi olla ”kestävä liikkuvuus” ja ”kaikille yhtäläinen oikeus liikkumiseen” – ei poikkieurooppalaisten verkostojen kuten valtateiden, moottoriteiden ja nopeiden raideyhteyksien rakentaminen.³
- * Maatalouspolitiikan päämäärinä tulisi olla ”kestävä maatalous”, pientilojen edellytysten turvaaminen sekä ”terveellisen ja riittävän ruoan tuottaminen” – ei ”tuottavuuden kasvattaminen”, ”rationalisointi” tai ”tuotantotekijöiden, erityisesti työvoiman, paras mahdollinen hyödyntäminen”.⁴
- * Euroopan keskuspankin ”ensisijaisen tavoitteen” ei pitäisi olla ”hintavakaus”⁵ vaan taloudellinen oikeudenmukaisuus, täystyöllisyys ja kaikkien hyvinvointi.
- * Ekologisen kestävyuden periaatteen tulee olla ensisijainen verrattuna markkinoiden vapautteen ja voitonteon logiikkaan. Sen täytyy ohjata energia-, liikenne- ja maatalouspolitiikkaa.

9. Kilpajuoksu ylöspäin sosiaalisissa oikeuksissa ja verotuksessa

EU:ssa, jonka taloudet ovat pitkälle integroituneet kaupan, rahoitusmarkkinoiden ja sijoitusten vapauttamisen seurauksena, jäsenvaltiot ovat aloittaneet kilpajuoksun pohjalle elintärkeillä alueilla kuten verotuksessa ja sosiaalipolitiikassa.

³Art. III-246 (= Art. 154 TEC).

⁴ Art. III-227 (= Art. 33 TEC)

⁵ Art. III-177 (= Art. 4 TEC) ja III-185 (= Art. 105 TEC)

Tämän lopettamiseksi on tärkeää, että vastatoimiin voidaan ryhtyä EU-tasolla ja että kilpajuoksua ylöspäin helpotetaan uudessa sopimuksessa vahvistettavin erityisin säännöksin. Euroopan Attacit vaativat:

- * Veronkiertoon ja verokilpailuun puuttumista on helpotettava. Kunnianhimoisista minimisäädöksistä erityisesti yritys- ja pääomaverotuksessa on sovittava EU-tasolla.
- * EU:n vajavainen sosiaalipolitiikka on korvattava läpinäkyvillä ja täytäntöönpanokelpoisilla sosiaalisilla minimistandardeilla ja -oikeuksilla.

Näissä säädöksissä on otettava huomioon eri alueiden erilaiset taloudelliset voimavarat, mikä tarkoittaa korkeampien standardien asettamista rikkaammille jäsenmaille ja matalampien vaatimusten asettamista köyhemmille jäsenmaille. Tällaiset säännöt täytyy panna täytäntöön tavalla, joka ei estä näistä standardeja korkeampia standardeja missään jäsenmaassa.

Jos esimerkiksi eräät jäsenmaat haluavat panna täytäntöön kattavamman sosiaalisen ohjelman tai omaksua kattavampia työoikeuksia kuin on mahdollista sopia koko EU:ssa, edelliset voivat päättää allekirjoittaa yhteistyösopimuksen kyseisistä asioista.

10. Rauhaan ja solidaarisuuteen velvoittaminen

Turvallisuuspolitiikan tavoitteena tulee olla "rauha" (sanon laajimmassa merkityksessä) eikä kansainvälinen asevarustelu. Perustuslaillisen sopimuksen luonnoksessa lukee: "Jäsenvaltiot sitoutuvat asteittain parantamaan sotilaallisia voimavarojaan."

"Puolustusvirastolla" olisi muiden tehtävien lisäksi tehtävänä "puolustusvoimavarojen kehittäminen".⁶ Jokaisen uuden sopimuksen tulisi selkeästi määrittellä Euroopalle vahva poliittinen tavoite: EU:n tulee olla avaintoimija määritettäessä uutta monenkeskistä kansainvälistä järjestystä, joka sitoutuu rauhan rakentamiseen ja joka tuomitsee sekä sodan että militarismin keinoina ratkaista kansainvälisiä erimielisyyksiä. Erityisesti tuomitsemme uuskonservatiivisen "ennaltaehkäisevän sotilaallisen iskun" käsitteen. Euroopan Attacit vaativat

- * Ehdotonta kansainvälisen oikeuden kunnioittamista. Tämä koskee erityisesti YK:n peruskirjaa, ihmisoikeuksien julistusta ja sopimusta aseiden leviämisestä – mukaan luettuna sen vaatimus aseidenriisunnasta. EU:n täytyy myös edistää YK:n demokraattista uudistusta.
- * Maailmanlaajuisen aseistariisunnan edistämistä, aloittaen kotoa.
- * Vahvempaa EU:n riippumattomuutta Natosta.
- * Huomattavia investointeja sellaisiin instituutioihin, jotka edistävät ja tutkivat

⁶ Art. I-41.

rauhanomaista konfliktien ratkaisua niin jäsenmaissa kuin koko EU:nkin tasolla.

- * Sitovaa periaatetta sukupuolten välisestä tasapainosta kaikessa EU:n ulkopoliittisessa päätöksenteossa.

Nämä periaatteet syntyivät noin 15 Euroopan kansallisen Attac-ryhmän yhteistyönä. Prosessissa ylitettiin monia näkemyseroja ja jäljelle jääneitä eroavaisuuksia käsiteltiin siten, että myöhempi edistys on mahdollista.

Näitä periaatteita voidaan kiistatta parantaa ja lisätä – patistamme vaihtoehtoiseen politiikkaan sellaisilla alueilla kuin linnake-Eurooppa, maahanmuuttajien kriminalisointi, epäreilut kauppasäännöt, velka ja köyhyys, ja vaadimme köyhien maiden kanssa tehtävän yhteistyön lisäämistä tasa-arvoiselta pohjalta. Uskomme kuitenkin, että nämä periaatteet tarjoavat hyvän lähtökohdan yritykselle luoda edistysellinen ja yleistajuinen vastaus jäsenmaiden hallitusten pyrkimyksiin elvyttää aikaisempi perustuslaillinen sopimus tai pakottaa EU entiselle radalleen. Uskomme, että enemmistöjen antamat vastaukset Ranskassa ja Hollannissa sulkevat pois molemmat näistä vaihtoehdoista.

Tämä julkilausuma on paitsi allekirjoittavien järjestöjen yhteinen periaateohjelma ja yhteisen toiminnan väline myös keskustelunavaus, jonka tarkoituksena on synnyttää keskustelua muiden EU:n edistyksellisten toimijoiden kanssa. Vain suurin ja laajin yhteenliittymä voi onnistua asettamaan Euroopalle uusi tavoitteita, jotka poikkeavat aiemmista, perustuslaillisessa sopimuksessa visioiduista tavoitteista.

Attac edistää osallistuvaa demokratiaa, demokraattisia instituutioita ja yhteistyötä Euroopassa sekä globaalisti. Tällaisista lähtökohdista voidaan edistää tavoitteitamme, jotka liittyvät taloudelliseen ja sosiaaliseen oikeudenmukaisuuteen, sukupuolten tasa-arvoon ja ympäristölliseen kestävyYTEEN niin Euroopassa kuin globaalistikin.

Amsterdam, Ateena, Berliini, Bern, Brysseli, Budapest, Kööpenhamina, Jersey, Helsinki, Madrid, Oslo, Pariisi, Rooma, Tukholma, Wien, Varsova.

Maaliskuun 11. päivänä vuonna 2007

Attac Alankomaat
Attac Belgia
Attac Espanja
Attac Italia
Attac Itävalta
Attac Jersey
Attac Kreikka
Attac Norja
Attac Puola
Attac Ranska
Attac Ruotsi
Attac Saksa

Attac Suomi
Attac Sveitsi
Attac Tanska
Attac Unkari